

ÉSZAK ÉS DÉL ORSZÁGAI

SZKA_106_24

A modul szerzője: IFA Műhely

(Dr. Mihály Ottó, Falus Katalin, Jakab György,
F. Kristóf Mária, Czincz Józsefné, Iván Márta,
Janicsék Lajos Tamás, Kálmán Katalin, Kolláth
Erzsébet, Marcz Klára, Molnár Géza, Molnár Zsuzsa,
Montay Beáta, Ursu Zsuzsa, Zsigmond Ottilia)

**SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK**

6. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Előkészítés – Távolból érkezett					
A	A tanulók csoportokban megmutatják egymásnak az általuk előzetesen gyűjtött élelmiszereket, emléktárgyakat, amelyek távoli országban készültek. Megbeszélik, melyik honnan való, mire használják, és a világtérképen megmutatják a tárgyak származási helyét. 20 perc	Előzetes ismeretek előhívása Rendszerező-képesség Összehasonlító-képesség	Csoportmunka – bemutatás, szemléltetés	A diákok által gyűjtött tárgyak	A Föld országai – falitérkép
B	A tanulók rövid kiselőadás keretében megmutatják egymásnak az általuk előzetesen gyűjtött élelmiszereket, emléktárgyakat, amelyek távoli országban készültek. Megbeszélik, melyik honnan való, mire használják, és a világtérképen megkeresik a tárgyak származási helyét. 20 perc	Előzetes ismeretek előhívása Rendszerező-képesség Összehasonlító-képesség	Egyéni és frontális munka – kiselőadás, bemutatás	A diákok által gyűjtött tárgyak	A Föld országai – falitérkép

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
C	A tanulók párokban vagy kis csoportokban képeket gyűjtenek az internet segítségével távoli országok tárgyairól, gyümölcseiről, élelmiszereiről, az ott élők ruházatáról. A tanulók a képeket elrendezik (posztertkészítés), és kiteszik a falújságra. 20 perc	Hangulati előkészítés Rendszerező-képesség Összehasonlító-képesség	Páros vagy csoportmunka – kutatás	Internet-hozzáférés	

II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA

II/a Történetek, kérdések

A	A tanulócsoportok feldolgoznak egy történetet, megbeszélik azt, majd megbeszélik az azzal kapcsolatos kérdéseket. 25 perc	Más kultúra megismerése Szövegértés Összehasonlító-képesség Szóbeli kifejezőkészség	Kooperatív tanulás – szakértői mozaik, megbeszélés	D1 (A mesés kelet) D2 (A mesés kelet – feladatok)	P1 (A mesés kelet – feladatok)
B	A tanulók a társadalmi egyenlőtlenségek kérdését járják körbe történelmi tanulmányaik felidézésének segítségével (felkelések, híres emberek, hódítások stb.). 20 perc	Asszociációk gyűjtése és ismeretek előhívása Összehasonlító-képesség Szóbeli kifejezőkészség	Kooperatív tanulás – szóháló-pókháló		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
C	A tanulók a társadalmi egyenlőtlenségek kérdéséről kis csoportos megbeszélést tartanak: mitől alakulhatnak ki egyenlőtlenségek a társadalomban? 20 perc	Ismeretek előhívása és véleményalkotás Összehasonlító-képesség Szóbeli kifejezőképesség	Csoportmunka – vita		
II/b Az idők szárnyán					
A	A tanár a csoportoknak egy-egy történetet ad, amelyet a tanulók a mellékelt szempontok szerint feldolgoznak. 25 perc	Más kultúrák megismerése Lényegkiemelő-képesség Tolerancia	Kooperatív tanulás – gondolkozz, beszélj meg!	D3 (Az idő szárnyán) D4 (Az idő szárnyán – feladatok) D5 (A külföldi konyha) D6 (A külföldi konyha – feladatok) D7 (Gyorsuló idő) D8 (Gyorsuló idő – feladatok)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanulók elolvasnak egy-egy történetet (D3, D5, D6, D7), és a történetekből kigyűjtik a történetben szereplő helyszíneket, és vázlatosan leírják a gondolataikat. Segítségükre lehet az ismeretterjesztő szöveg (P9). 25 perc	Vázlatkészítés más kultúrákról Lényegkiemelő-képesség Tolerancia	Csoportmunka – kutatás, lista készítése	D3 (Az idő szárnyán) D5 (A külföldi konyha) D7 (Gyorsuló idő) D9 (A globalizáció fogalma)	
II/c Globális felelősség					
A	A tanulók elolvassák a szöveget, és megosztják egymással a gondolataikat a globális felelősség kérdéseivel kapcsolatban. Röviden megválaszolják a szöveg után következő kérdéseket. 25 perc	A felelősség kérdésének elemzése Szövegértés Lényegkiemelő-képesség	Csoportmunka – megbeszélés, vita	D10 (Nézni is szörnyű) D11 (Nézni is szörnyű – feladatok)	
B	A pedagógus egy napjainkban készült képet mutat a tanulóknak egy éhező gyermekről. A tanulók elmondják, milyen érzéseik, gondolataik vannak a képpel kapcsolatban. 15 perc	A felelősség kérdésének elemzése Szóbeli kifejezőkészség	Frontális munka – megbeszélés		Egy napjainkban készült kép egy éhező gyermek-ről

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
C	A pedagógus egy napjainkban készült képet mutat a tanulóknak egy éhező gyermekről. A tanulók megvitatják a tanító által mondott állításokat. 20 perc	A felelősség kérdésének elemzése Szóbeli kifejezőkészség	Frontális munka – megbeszélés		P2 (Állítások) egy napjainkban készült kép egy éhező gyermek-ről
II/d Világrend					
A	A tanulók elolvassák a szöveget, és először csoportokban, majd közösen értelmezik azt. A pedagógus a szöveghez kapcsolódva vitát indít a mai világrendről és a saját felelősségünkről. 15 perc	A felelősség kérdésének elemzése Szövegértés Szóbeli kifejezőkészség	Csoportmunka – megbeszélés Frontális munka – vita	D12 (Az északi és a déli félteke országai)	
B	A tanulók képeket gyűjtenek az internetről a déli félteke és az északi félteke országainak embereiről, majd közösen beszéljék meg az összehasonlítás eredményeit. 20 perc	Ismeretgyűjtés Véleményalkotás Összehasonlító-képesség	Csoportmunka – kutatás Frontális munka – megbeszélés	Internetes hozzáférés	P3 (Az északi és a déli félteke országai)
C	A diákok korábbi tanulmányaikra alapozva igyekeznek meghatározni az ún. fejlett, közepesen fejlett és az ún. fejlődő országok körét, illetve ezek fő jellemzőit. A foglalkozás végén a pedagógus rövid összegzést tart, majd egyszerű meghatározásokat ismerttet (fejlett, fejlődő, közepesen fejlett ország). 20 perc	Ismeretek rendszerezése és definiálás Összehasonlító-képesség Lényeglátás	Csoportmunka – kutatás Frontális munka – magyarázat	Szükség esetén szakirodalom	P3 (Az északi és a déli félteke országai)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
D	A tanulók csoportokban történelmi tanulmányaikból formában felelevenítik azt, hogy a nagy felfedezések nyomán hogyan alakultak ki a globális egyenlőtlenségek, és arra keresik a választ, hogy hogyan gazdagodtak meg a mai ún. fejlett országok, és milyen belső és külső okok miatt maradtak szegények a mai ún. fejlődő országok. A csoportok beszámolnak egymásnak arról, hogy mire jutottak. 20 perc	Ismeretek rendszerezése Összehasonlító-képesség Lényeglátás	Csoportmunka – megbeszélés Frontális munka – megbeszélés	Szükség esetén szakirodalom	P3 (Az északi és a déli félteke országai)

III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

III/a Összefoglalás

A	A pedagógus rövid összefoglalásként megköszöni a tanulóknak, hogy figyelemmel kísérték ezt a fontos témát, és megkéri őket, hogy továbbra is gondolkodjanak a világ országainak a problémáin. Kiemeli és megdicséri az aktívan dolgozó tanulókat. 5 perc	Értékelés	Frontális munka – tanári magyarázat		
---	---	-----------	-------------------------------------	--	--

TANÁRI MELLÉKLET

P1 A MESÉS KELET – FELADATOK

A tanulók olvassák el és beszéljék meg az alábbi történetet! Figyeljenek a kulturális különbségekre, és fogalmazzák meg, hogy ezek mennyire befolyásolják az ember viselkedését!

P2 ÁLLÍTÁSOK

- Szörnyű dolog látni, hogy valaki szerencsétlen.
- Sok ember tehetetlennek érzi magát, mert nem tudja, hogyan segíthetne.
- Az embereknek büntudata van.
- Az emberek tudják, hogy segíteni kellene, de lusták hozzá, ezért úgy tesznek, mintha az egész meg sem történe.
- Az embereknek felelőssége (joga és kötelessége) hogy segítsenek az (akár más országbeli) éhezőknek.

P3 AZ ÉSZAKI ÉS A DÉLI FÉLTEKE ORSZÁGAI

Szegény és gazdag országok a globalizáció korában

Ma már számos helyen találhatunk pontos adatokat, amelyek egyértelműen bizonyítják, hogy a világ javai igazságtalanul vannak elosztva. Ha az összes energiahordozót (a tűzifától az uránig) és az összes nyersanyagot (a kendertől a vasércig) figyelembe vesszük, azt az eredményt kapjuk, hogy a világ lakosságának egy-

negyede részesül az évi fogyasztás háromnegyedéből, s az emberi-ség háromnegyede be kell érje a javak maradék egynegyedével. Az USA lakossága a világ lakosságának 5%-a, mégis rá jut a világ teljes évi anyag- és energiafogyasztásának 30-35%-a.

Ez csak úgy lehetséges, hogy a világ „fejlett” negyede nem elégszik meg annyi nyersanyaggal és energiahordozóval, amennyi a saját területén van, vagy amennyi 6 milliárd ember közötti egyenletes elosztás esetén jutna neki, hanem azt is használja, ami nem az övé, bár az övé lesz azáltal, hogy „megveszi” – vagy elveszi. A kettő igen közel van egymáshoz: a megveszi lényegében csak civilizáltabb formája az „elveszi”-nek.

Mit jelent, hogy a gazdag világ (élén az Amerikai Egyesült Államokkal) ma is kizsákmányolja a szegényeket? Egy átlagos amerikai (vagy akármilyen fejlett világbeli) állampolgár nyilván nem érzi úgy, hogy kizsákmányolja mondjuk a venezuelai banántermelőt, hiszen rendesen megfizeti a szupermarketben a banán árát. S ugyanez a helyzet velünk, magyarokkal is. Tudatosítanunk kellene magunkban, hogy Magyarország – bármilyen szegénynek is érezzük magunkat az osztrákokhoz, a németekhez, a svájciakhoz viszonyítva – benne van a világ leggazdagabb 20%-ában. Része vagyunk annak az egynegyednek, amelyik a javak háromnegyedét fogyasztja!

A kérdés tehát az, hogy mi a kizsákmányolás abban, ha mi, magyarok megvesszük a banánt a piacon, s még csak nem is egészen a „világpiacon” áron, hanem annál valamivel drágábban. Ennek

megértéséhez gondoljuk végig a venezuelai banán sorsát! Először is tudnunk kell, hogy a banán nem őshonos a közép- és a dél-amerikai államokban. Venezuelában tehát első lépésként ki kellett pusztítani az őshonos növényzetet, hogy banánültetvényt telepítsenek. Ez az első ökológiai kár. A második kár: ezen a területen monokultúrás banánültetvényt létesítettek; a monokultúra pedig eleve „anti-ökologikus”. A harmadik probléma: sok-sok energia felhasználásával működtetni kell egy hűtőházakkal kombinált szállítórendszert (a gyorsaság érdekében ez a szállító leginkább repülőgép, amely a leginkább energiaigényes eszköz!).

Hogyan lehetséges az, hogy a messziről érkezett banán ugyanannyiba kerül Magyarországon, mint a hazai alma? Ki fizeti meg az okozott környezeti kárt és a szállítás, a hűtés energiaköltségét? A venezuelaiak fizetik meg. Egyrészt azzal, hogy a monokultúra, vagyis a honos élővilág kiszorítása és a vegyszerezés következtében helyrehozhatatlan környezeti károkat szenvednek, másrészt azzal, hogy egy venezuelai banánmunkás a töredékét kapja fizetésben annak, amit egy hasonló munkát végző amerikai kap.

És miért hagyják ezt a venezuelaiak? Miért nem változtatnak rajta? Miért nem adják a banánt olyan áron, amelybe a környeze-

ti károk „értéke” is bele van számítva, s amely a munkásnak is tisztességes fizetést tenne lehetővé? Mert nem tudnak változtatni. Bele vannak kényszerítve egy olyan helyzetbe, amelynek az egyoldalúság és a „gazdagok piacától” való függés a meghatározó eleme. A banán világpiaci árát nem Venezuela (és a többi szegény világbeli banántermelő ország) szabja meg, hanem az USA (illetve a gazdagok). Annyit fizetnek a banánért, amennyi éppen ahhoz elég, hogy a banánmunkás regenerálja a puszta fizikai erőnlétét, hogy holnap is tudjon banánt termelni. S hogy néhány venezuelai is meggazdagszik? Finomítanunk kell a fogalmazáson: nem az amerikai zsákmányolja ki a venezuelait, hanem az amerikai és a gazdag venezuelai együtt zsákmányolja ki a többi venezuelait – no és természetesen a környezetet! A gazdag világnak többszörösen érdeke – legalábbis rövid távon –, hogy a szegény világ szegény maradjon, hiszen csak addig kiszolgáltató, amíg szegény, csak addig „adja a banánt olcsón”. Különben is: a Föld nyersanyagkészletei végesek; lehetetlen, hogy a szegények is ugyanolyan szinten fogyasszanak, mint a gazdagok...

Victor András: Erkölc és ökológia. In Horgas Judit (szerk.): Ligetszépe. (27. o.) Ökológiai olvasókönyv. Liget, Budapest, 2004.